
CENTERKVINNORNA

Centerkvinnornas Jämställdhetspolitiska program

Antaget på 2011 års förbundsstämma

Innehållsförteckning

1	Inledning och analys	1
1.1	Med sikte på jämställdhet	1
1.2	Vägen dit	2
1.3	Utgångsläget	3
2	Makt och ekonomi	4
2.1	Jobb	4
2.2	Privatekonomi	5
2.3	Ägande och företagande	6
2.4	Maktfördelning	7
2.5	Demokrati	8
2.6	Att bli förälder	8
3	Rättigheter och skyldigheter	10
3.1	Våld i nära relationer	10
3.2	Våldtäkter	12
3.3	Prostitution och trafficking	13
3.4	Hedersrelaterat förtryck	14
4	Utbildning	15
4.1	Genusperspektiv i skolan	15
4.2	Ung företagsamhet	16
4.3	Högre utbildning	17
4.4	Integration	18
5	Hälsa	19
5.1	Samhället	19
5.2	Psykisk hälsa	19
5.3	Forskning	20
5.4	Personalen inom vården	21
5.5	Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)	22
6	Internationell solidaritet	23
6.1	Bistånd	23
6.2	Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)	24
6.3	Makt och rättigheter	24
6.4	Konflikter	25
6.5	EU	26
7	Infrastruktur	27

1 Inledning och analys

1.1 Med sikte på jämställdhet

1950 skrev Märta Leijon i sin reservation till förman för att kvinnor skulle få prästvigas: ”Vi äro dock inte främst könsvarelser utan födda till medborgare...” Centerkvinnorna har samma utgångspunkt idag, snart 60 år senare. Vi kämpar än idag för ett samhälle där var och en behandlas utifrån den individ man är – inte utifrån det kön man råkar ha. Utgångspunkten tar vi i allas lika rätt och värde.

Utgångspunkten om allas lika rätt och värde är en liberal grundpelare som historiskt varit avgörande i kvinnorörelsen. Mary Wollstonecraft krävde tidigt lika rättigheter för båda könen och formuleringarna är aktuella än idag. 1792 skrev hon i sin bok *Till försvar för kvinnans rättigheter*: ”Jag uppskattar mannen som kamrat, men antingen hans härskarstav är rättmätig eller lånad, känns jag inte vid den, om inte den enskilda individens förnuft kräver min vördnad; och även i det fallet är det förnuftet jag underkastar mig och inte mannen.”

John Stuart Mill, socialliberalismens fader, krävde 1869 lika rättigheter för båda könen. Han hävdade att kvinnor orättfärdigt var en förslavad klass underställd män. Mill krävde också rösträtt för kvinnor till det brittiska parlamentet vilket blev startskottet för rösträttsrörelsen och den tidiga kvinnorörelsen.

Denna liberala grundtanke om allas lika rätt och värde fanns med vid bildandet av Svenska Landsbygdens Kvinnoförbund, SLKF, 1932 och är fortfarande lika aktuell. Idag benämner vi det liberal feminism.

Centerkvinnorna är liberala feminister som vet att ett ojämnt samhälle begränsar var och ens frihet. För oss är feminismen inte bara kvinnors kamp för jämställdhet utan alla människors kamp för friheten att vara den man är.

Som feminister ser vi att det finns systematiska skillnader i villkor för kvinnor och män i samhället. Skillnader som vi inte kan acceptera och därför motarbetar med utgångspunkten att alla individer är lika mycket värda, med samma fri- och rättigheter.

Vårt mål är ett samhälle där kvinnor och män, flickor och pojkar har samma grundförutsättningar att förverkliga sig själva och sina drömmar – oavsett var man bor. Med utgångspunkten i varje människa och med sikte på ett fritt, rättvist och demokratiskt samhälle vill vi se att kvinnor och män har lika villkor i realiteten; lika rättigheter, samma skyldigheter och möjligheter ska utgöra grunden inom livets alla områden.

Det som engagerade i SLKFs begynnelseår var den ohållbara situationen för medsystrarna i jordbruket. Att arbetet var obetalt samt bristerna i kvinnors arbetsvillkor i hemmet och i

Fakta: Feminism

En grundläggande definition av feminism är dels en medvetenhet om systematiska skillnader i villkor för kvinnor och män som grupper i samhället, dels en strävan efter förändring mot att kvinnor och män får lika villkor. En feminist anser att vi har ett samhälle där kvinnor är underordnade män och att detta förhållande bör ändras.

Källa: SOU 2005:66 s. 54

jordbruket var reella jämställdhetsproblem som måste åtgärdas.¹ Ur detta engagemang växte en hållbarhetstanke fram som lever kvar än idag. Det handlar om jämställdhet som en förutsättning för ett hållbart samhälle men också om att vara varsam med naturens resurser. Att i samhället tillgodose dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov är Centerkvinnornas grundsyn.

1.2 Vägen dit

Vi vet att det krävs förändring för att samhället ska bli jämställt. Det låter kanske självklart; Samhället är inte jämställt, vi vill att det ska bli det - då krävs det förändring. Trots sin självklarhet kan förändring vara kontroversiell. För visst blir det lite jobbigt när frågan konkret riktas till dig?

Vad är du beredd att förändra i ditt liv för att samhället ska bli jämställt?

Vi tror att det i arbetet för att nå ett jämställt samhälle behöver ske förändringar både på individuell nivå och på kollektiv nivå. De individuella besluten om att förändra sin vardag och på så sätt bidra till ett jämställt samhälle är en del. Men det behövs även förändring på kollektiv nivå genom gemensamt fattade beslut.

Vi utgår från att kvinnor och män både är individer och ingår i en grupp. Det gör att det både behövs lösningar som utgår från individen och lösningar som utgår från kollektivet. Vi tror inte att det går att skapa jämställdhet genom att antingen lägga hela ansvaret på individerna eller att enbart fatta kollektiva beslut. Vi tror att det behövs både och.

Tillsammans, med små förändringar i var och ens liv, och med gemensamt fattade beslut kan vi förändra samhället och göra det jämställt. Vi tror på dig, frihet, rättvisa, ett jämställt samhälle och på förändring.

Vi tror på **varje människas inneboende kraft**. Vi vill ge varje människa möjligheten att förverkliga sig själv utan att hindras av de strukturer som idag står i vägen.

Vi tror på **frihet**. Vi vill se ett samhälle där alla människor är fria att vara den de är. Ett samhälle där kön inte är avgörande för hur ens liv gestaltar sig, vilka förutsättningar man ges eller hur man bedöms.

Vi tror på **rättvisa**. Vi kan aldrig acceptera ett samhälle där vissa människor utan särskilda skäl har lägre lön eller sämre arbetsvillkor än andra. Vi vill se ett samhälle där det inte längre finns några formella eller rättsliga hinder för jämställdhet.

Vi tror på **demokrati**. Vi vill se ett samhälle där villkor och maktförhållanden är könsneutrala och således inte präglas av tillskrivna könsbestämda kvalifikationer och kompetenser. Vi vill se ett samhälle där kvinnor och män har samma makt att forma samhället och sina egna liv.

---

¹ Vill du veta mer om Centerkvinnornas historia? Läs vår bok "Kvinnor som gjort skillnad –centerrörelsens pionjärer"

1.3 Utgångsläget

Det är genom förändring som vi når jämställdhet. Men vad är det egentligen vi vill förändra? För att veta det måste vi veta vad vi har att utgå ifrån.

Vi lever i ett ojämnt samhälle. Det manifesteras på flera olika sätt. Kvinnor löner är 84 procent i förhållande till mäns löner, en siffra som är oförändrad sedan 2008. En ytterligare oförändrad siffra är att 34 procent av kvinnorna i arbetskraften jobbar deltid medan motsvarande siffra för männen är 10 procent. Även maktpositionerna är ojämnt fördelade. 20 procent av styrelseledamöterna i börsnoterade företag var kvinnor 2010. 2008 var motsvarande siffra 18 procent. 3 procent av de börsnoterade företagen hade en kvinna som VD, motsvarande siffra 2008 var 2 procent, och 4 procent hade en kvinna som styrelseordförande, motsvarande siffra 2008 var 2 procent. Siffrorna talar sitt tydliga språk.

Yvonne Hirdman, professor i samtids historia och historia, har förklarat det ojämnt samhället med genusordningen. Den kan vi till exempel identifiera på arbetsmarknaden. Att mannen ses som norm kan vi bland annat se i den lönestatistik som presenterades ovan. Män får mer betalt för det de gör än vad kvinnor får. Den tudelade arbetsmarknaden är ett exempel på isärhållandet. Endast 18 procent av kvinnorna i arbetskraften och 15 procent av männen i arbetskraften jobbar inom yrkesgrupper med en jämn fördelning av kvinnor och män. Drygt två tredjedelar av kvinnorna och knappt tre fjärdedelar av männen finns inom yrkeskategorier som domineras av deras eget kön.

För att vi ska få till stånd ett jämställt samhälle måste värderandet och isärhållandets principer brytas. Det som kvinnor och män är och gör ska värderas lika och kvinnor och män ska ges samma grundförutsättningar att förverkliga sig själva och sina drömmar

Fakta: Genusordningen

Genusordningen eller genussystemet är som ett mönster av maktrelationer mellan kvinnor och män och definitioner av kvinnlighet och manlighet. Enligt denna teori verkar ett socialt mönster som kallas för genussystem genom två principer: "könens isärhållande" (att manligt och kvinnligt inte ska blandas) och "mannen som norm" (att mannen ses som människan och kvinnan som den sekundära och avvikande, vilket innebär en hierarkisk ordning). Yvonne Hirdman menar att isärhållandet är en förutsättning för kvinnors underordning, liksom att en förståelse av kvinnor och män som i grunden olika är grunden för isärhållandet. I den process där genus skapas i samhället skapas också hierarkier och olikheter mellan könen.

Källa: SOU 2005:66 s. 53

2 Makt och ekonomi

2.1 Jobb

”Allt arbete må få en rättvis ekonomisk och social värdering ”

Ur Program och stadgar antagna vid förbundsstämman 1960

Mål:

Kvinnor och män ska ha samma möjligheter till avlönat arbete med den sysselsättningsgrad man själv önskar som ger ekonomisk självständighet livet ut. Män och kvinnor ska ha lika lön för likvärdigt arbete.

Medel:

- Andelen heltidsjobb ska öka.
- Kommuner, landsting och regioner ska organisera sitt arbete så att fler ges möjlighet att arbeta heltid.
- Försäkringskassan ska tillhandahålla verktyg som kan användas för att se de lång- och kortsiktiga privatekonomiska följderna av deltidsarbete.
- Synliggör den ojämna fördelningen av det obetalda arbetet i hemmet och de konsekvenser detta ger för kvinnor på arbetsmarknaden.
- Arbetsvärdering ska användas för att tydliggöra verkliga löneskillnader mellan män och kvinnor.
- Tjänstesektorn ska vara löneledande.
- Skapa tydliga karriärvägar inom vård och omsorg. Det måste gå att göra lönekarriär inom alla yrkeskategorier.
- Synliggöra skillnaden i status och lön mellan samhällets olika sektorer.

Fakta

- 34 procent av alla sysselsatta kvinnor i åldern 20-64 år jobbade 2009 deltid. Motsvarande andel för männen var 11 procent.
- Kvinnors lön uppgick 2008 till 84 procent av mäns lön.
- Kvinnor arbetar lika mycket betalt som obetalt medan män arbetar dubbelt så mycket betalt som obetalt.
- Hälften av alla kvinnor som jobbar gör det inom offentlig sektor.

Källa: SCB, På tal om kvinnor och män 2010

2.2 Privatekonomi

”Lika villkor och delat ansvar skall gälla hem, arbetsliv och i det demokratiska samhällsarbetet. Kvinnor och män skall ha lika möjligheter till omsorg om och ansvar för barn.”

Ur Centern för jämställdhet, 1981

Mål:

Kvinnor och män ska ha samma möjligheter till ekonomisk självständighet. Det obetalda hemarbetet ska delas lika.

Medel:

- När man får barn ska hela pensionsavsättningen² kunna delas mellan föräldrarna så länge de själva önskar.
- Frågan om att dela pensionsavsättningen ska ställas till alla föräldrar.
- Könsdiskriminering ska inte förekomma inom pensionssystemet.
- Pensionssystemets verkningseffekter ska vara jämställda.
- Alla ska ha rätt till individuella medarbetarsamtal, lönesamtal och löneförhandlingar.
- Skolan ska tillhandahålla obligatorisk privatekonomisk utbildning med genusperspektiv.
- Avdrag för RUT, hushållsnära tjänster, och ROT, reparation, ombyggnad och tillbyggnad, ska inte ligga i samma pott.
- Garantipensionerna ska höjas.
- Höj gränsen för statlig inkomstskatt.
- Fortsätt att sänka skatten för låg- och medelinkomsttagare.
- Se över riksnormen för försörjningsstödet ur ett jämställdhets- och barnperspektiv.

Fakta

- Kvinnors snittpension 2008 var 146 100 kronor. För män var snittpensionen 212 400 kronor.¹
- I Sverige får män ut 67 procent mer av högre studier än kvinnor.
- Månadslönen för kvinnor som haft lönesamtal är 2,6 procent högre än den är för kvinnor som inte haft det.²
- Från och med 21/12 2012 får inte försäkringsbolag göra skillnad på män och kvinnor när de räknar ut premier och förmåner enligt ett beslut från EU-domstolen. Enligt domstolens beslut kommer försäkringsbolagen inte längre kunna basera premie på statistik över skillnad i livslängd mellan män och kvinnor eller hur olycksbenägna de är.

Källa: 1. SCB, *På tal om kvinnor och män 2010*. SACO, *Chefen, lönesamtalet och jag*

² Med hela pensionsavsättningen avses avsättningen för den allmänna pensionen och avtalspensionen (även kallad tjänstepension). Den allmänna pensionen består av tre delar: inkomstpension, premiepension och garantipension. Varje medborgare som deklarerar inkomst betalar 18,5% av densamma i pensionsavgift, av vilket 16 procentenheter går till inkomstpension och 2,5 procentenheter till premiepension. Garantipension är ett grundskydd för dem som har haft låg taxerad inkomst. Avtalspension (eller tjänstepension) är den pension som följer av kollektivavtal mellan arbetsgivare och fackförbund.

2.3 Ägande och företagande

”En fri kvinna på en fri torva, som travestierar på Carl Berglunds upprop, är precis det vi kräver när vi säger ja till rätten för kvinnor att driva företag och tjäna pengar.”

Annika Qarllsson, Valtal vid Centerkvinnornas förbundsstämma i Lund 2010

Mål:

Kvinnor och män ska ha samma möjligheter till ägande samt att starta och driva företag.

Medel:

- Det måste bli accepterat att göra vinst i alla offentligt finansierade verksamheter.
- Lyft fram kvinnor som är innovatörer, uppfinnare och företagare.
- Omfördela innovationsstöden så att de i större utsträckning kan användas inom tjänsteutveckling och mindre företag.
- Tillväxtprogrammen ska ha ett genusperspektiv.
- De som finns med och styr de ekonomiska satsningarna inom tillväxtprogrammen ska ha kunskap om genus och makt samt tillämpa ett genusperspektiv.
- De som bereder och beslutar om samhällets investeringsstöd och lån ska ha kunskap om genus och makt samt tillämpa ett genusperspektiv.
- De som bereder och beslutar om samhällets investeringsstöd och lån samt de som styr de ekonomiska satsningarna inom tillväxtprogrammen ska redovisa hur medlen använts ur ett genusperspektiv.
- De som beslutar om samhällets investeringsstöd och lån ska behandla företagsformer på ett likvärdigt sätt.
- Exportrådet ska aktivt verka för att öka exporten inom traditionellt kvinnodominerade sektorer.
- Företagare ska ges samma sociala trygghet som anställda t ex genom att försäkringen anpassas till kombinatörer och att egenföretagare ska kunna få rätt till havandeskapsersättning.
- Det tillskapas riskkapitalförsörjning särskilt för företag som drivs av kvinnor.
- Tillgången till mikrolån ska förbättras.
- En företagarcheck särskilt för kvinnor på 50 000 kr som kan användas till support och rådgivning för uppstart och övertagande av företag.
- Ett starta-egget-bidrag som betalas ut i förskott. Ersättningen ska inte villkoras av att man är arbetslös.
- Det ska vara möjligt att starta aktiebolag med ett aktiekapital på 20 000 kronor.
- Arbetsgivaravgiften för små företag ska sänkas.
- Gör LOV obligatorisk för kommuner, landsting och regioner

Fakta

- 2009 drevs 28 procent av Sveriges företag av kvinnor.
- 2009 var 34 procent av nyföretagarna kvinnor.
- 4 procent av kvinnor i arbetsför ålder driver företag. Motsvarande siffra för männen är 7 procent.
- 2008 var 74 procent av företagarkvinnorna i Sverige egna företagare och 26 procent företagare i eget AB. Motsvarande siffra för företagarmännen var 59 respektive 41 procent.
- Av de som 2008 hade en sammanräknad förvärvsinkomst över 50 000 kronor per månad var 20 procent kvinnor.
- 3 procent av företagarna inom byggindustrin och 69 procent av företagarna inom vård och omsorg är kvinnor.

Källa: SCB, *På tal om kvinnor och män 2010*, Tillväxtverket

- Inför en mångfaldsmiljard för att stimulera kommuner, landsting och regioner att öppna för många småföretag,
- Satsa på företagsinkubatorer och -acceleratorer för företag inom välfärdssektorn.
- Kommuner, landsting och regioner ska genomföra LOV och vårdvalet på ett sätt som uppmuntrar etablering av små företag och garanterar valfrihet i hela landet.
- LOV ska gälla även inom barnomsorgen.
- Alla tjänster som utförs i hemmet ska vara avdragsgilla.
- Valfrihetsreformer, som lagen om valfrihet, ska fortsätta att utvecklas och omfatta fler områden.
- Sveriges Centerstyrda kommuner har ett viktigt ansvar att verka som föregångare när det gäller utmaningsrätt och konkurrensutsättning av verksamheter i välfärdssektorn, samt för att bidra till högre löner i kvinnodominerade låglöneyrken.

2.4 Maktfördelning

"Tanken på att kvinnliga präster/.../ väl skulle få predika och utöva själavård men ej kunna erhålla självständig prästerlig tjänst, förefaller oss direkt absurd."

Ur remissyttrande i frågan om kvinnliga präster, 1952

Mål:

Kvinnor och män ska ha lika möjligheter till makt och inflytande i samhället och som individer.

Medel:

- Andelen kvinnor och män ska vara lika hög i statliga bolagsstyrelser
- Andelen kvinnor och män ska vara jämställd i kommunala och landstingskommunala bolagsstyrelser.
- Satsningar på styrelseutbildningar för kvinnor till bolagsstyrelser kombinerat med mötesplatser med bolagens valberedningar.
- Jämställdhetsavtal upprättas mellan stat och företag där en strategi för hur företaget ska bli jämställt bland annat vad gäller könsfördelning i företagets styrelse och ledning behandlas. Tecknas jämställdhetsavtal får företaget sänkt bolagsskatt.
- Jämställdhet ska finnas med som krav vid offentlig upphandling.

Fakta

- Andelen styrelseordföranden i statliga bolag uppgår till 35 procent kvinnor och 65 procent män.
- Av styrelseledamöterna i börsnoterade företag är 20 procent kvinnor och 80 procent män.
- Bland Sveriges 269 börsnoterade företag har 8 st en kvinna som Verkställande Direktör och 10 st en kvinna som styrelseordförande. Det motsvarar 3 respektive 4 procent.
- 2009 var 22 procent av styrelseledamöterna i de kommunala bolagen kvinnor. Av bolagens ordföranden var 12 procent kvinnor.

Källa: SCB, *På tal om kvinnor och män 2010*, *Dagens Samhälle*.

2.5 Demokrati

”Vi har varit får, kan man säga. Ända sen 1932 har vi varit partiets kvinnoorganisation. Vi har betalt pengar till valrörelserna, vi har kokat kaffe på alla valmötena, vi har tecknat andelar i Smålandsbygdens tidning och förlorat dem /.../ Men inte en landsbygdskvinna har vi i länet. Vi hade en men hon petades sist, då petades också alla landsbygdssuppleanter vi haft utom en och hon hade också petats om inte en gammal tant varit där som visste var rävarna hade sin gång/.../ Vi ska veta vad vi gör vid valet/.../Visa att Smålands kvinnor kan hålla ihop. Vi kan få in en ledamot i andra kammaren om vi håller samman.”

Ur Kära kamrat i SLKF, Märta Leijon, 1960

Mål:

Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att utöva ett aktivt medborgarskap och att forma villkoren för beslutsfattandet.

Medel:

- Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att ta politiska uppdrag. Uppdragen ska ge ekonomiska förutsättningar och möjlighet att kombinera uppdraget med arbete och familj.
- Kommuner, landsting och regioner ska skriva under och följa CEMR-deklarationen.³
- Kommuner, landsting, regioner och riksdag åläggs att göra genusanalyser för samtliga verksamhetsområden samt då ekonomiska beslut ska fattas.
- Jämställdhet ska genomsyra kommuner, landsting och regioners styrmodeller.

2.6 Att bli förälder

”Modern betraktas av tradition så knuten till barntillsyn och hemarbete att man inte ens ifrågasätter att det lika väl kunde vara uppgifter för fadern /.../ Men hur många har ställt frågan ”Far inte barnen illa av att fadern förvärvsarbetar eller är engagerad av sitt arbete att han över huvud taget inte har någon tid över för dem”? /.../ Det väsentliga skulle alltså vara att båda föräldrarna har kontakt med barnen och tid för dem. Skall den dagliga tillsynen ske i hemmen kan den utövas lika väl av fadern som av modern”

Ur Barnvänligt arbetsliv, 1972

”Föräldraledigheten bör vara individuell och bör inte kunna överlåtas”

Ur Gunilla Andrés och Karin Starrins Motion 1990/91:A812

Fakta

- 2010 valdes 45 procent kvinnor och 55 procent män till riksdagsledamöter.
- 2010 valdes 43 procent kvinnor och 57 procent män till kommunfullmäktigen.
- 2007 var 39 procent av kommunstyrelseledamöterna kvinnor och 61 procent män.
- 31 procent av ordförandena på kommunala förtroendeuppdrag är kvinnor.
- 2010 valdes 47 procent kvinnor och 53 procent män till landstingsfullmäktigen.
- 2007 var 47 procent av landstingsstyrelseledamöterna kvinnor och 53 procent män.

Källa: SCB, *På tal om kvinnor och män 2010*, www.val.se

³ CEMR *Council for European Municipalities and Regions* är de europeiska kommun- och regionförbundens samarbetsorganisation. Deklarationen *The European Charter for Equality of Women and Men in Local life* är en deklaration för jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå.

Mål:

Kvinnor och män ska i lika stor utsträckning ses som och behandlas som föräldrar.

Medel:

- Båda föräldrarna skrivs in på föräldravårdscentralen, FVC, vilken ersätter mödravårdscentralen.
- Förberedelsen inför förlossning och föräldraskapet utgår från båda föräldrarna och innefattar föräldrautbildning för båda föräldrarna.
- Båda föräldrarna ska få stanna på BB på samma villkor.
- Förälder med ensam vårdnad samt föräldrar som fortfarande går i grund- eller gymnasieskola ska ha rätt att överlåta delar av föräldraförsäkringen till annan part.
- Möjligheterna för studenter med barn måste förbättras genom ett trygghetssystem där studenter inte faller mellan stolarna.
- VAB-dagar ska kunna användas till köp av hushållstjänst i form av barnpassning.
- Sambopar som har levt under äktenskapsliknande former och får barn ska likställas med gifta par när det gäller vårdnad om barnet.
- Det ska finnas tillgång till barnomsorg under obekväm arbetstid.
- Ensamstående kvinnor ska ha inseminationsrätt.
- Lesbiska par ska ha samma rätt till provrörsbefruktning som heterosexuella par. Båda parter i en lesbisk relation ska ha rätt till insemination.
- Inrätta förvärvsavdrag för ensamstående föräldrar.
- Föräldraförsäkringen ska kunna nyttjas av båda vårdnadshavarna samtidigt.
- Barnen ska ha rätt till båda sina föräldrar om de separerar.
- Föräldraförsäkringen ska i stor utsträckning delas lika mellan föräldrarna.
- Föräldraförsäkringen ska delas lika mellan vårdnadshavarna med möjlighet att överlåta alla dagar utom 60 till den andra vårdnadshavaren.
- Kommunerna ska ges ansvar att informera föräldrar om barnomsorgsavgiften och om vilka barnomsorgsalternativ som finns.

Fakta

- 2009 tog män ut 22 procent av föräldraförsäkringen.
- 2010 hade åttaåringars pappor i genomsnitt använt 80 dagar av föräldraförsäkringen, det vill säga ca 1/3 av dagarna de är berättigade till. Mammorna har vid samma tidpunkt i genomsnitt använt 140 procent av de dagar som de är berättigade till.
- 2009 hade mer än var femte treåring en pappa som använt noll dagar med föräldrapenning.
- 2009 hade mer än hälften av alla ettåringar en pappa som använt noll dagar med föräldrapenning.
- Den disponibla inkomsten för en ensamstående kvinna med barn beräknas vara ungefär 10 800 kronor i månaden. Detta kan jämföras med 14 000 kronor för en ensamstående man med barn och 16 300 kronor för sammanboende föräldrar.

Källa: SCB, *På tal om kvinnor och män 2010*, Försäkringskassans rapport 2010; *Föräldrapenning – försäkringsutveckling och analys*

3 Rättigheter och skyldigheter

3.1 Våld i nära relationer

"Vi vet att många brottsoffer, inte minst utsatta kvinnor, upplever det som om polisen och rättsväsendet inte är deras. De motarbetas och blir misstrodda. Det är ett allvarligt hot mot demokratin. Än allvarligare blir det när samhället efter att ha uppmanat till att anmäla brott vänder dem ryggen. Det är som en våldtäkt, ett övergrepp, än en gång, fast denna gång begås det av rättskipande statsmakt."

Ur anförande i kammaren av Annika Qarllsson 2004

Mål:

Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma möjlighet till kroppslig integritet. Fysiskt och psykiskt våld i nära relationer ska upphöra.

Medel:

- Inför obligatoriska hot- och riskbedömningar vid anmälan om hot och våld.
- Införa tydligare mål och bättre uppföljning för polisens arbete kring våld i nära relationer.
- Införa extern granskning av polisens arbete så att medborgare ges möjlighet att anmäla undermåliga utredningar.
- En person som tvingas fly från sitt hem ska kunna få ekonomiskt och praktiskt stöd från kommunen oavsett eventuella tillgångar.
- Kommunerna ansvarar för systematiska våldsförebyggande åtgärder och ska upprätta en handlingsplan som bland annat behandlar systematiskt våldsförebyggande åtgärder, hantering av barn i riskzonen för våldsamt beteende samt motverkar hedersrelaterat förtryck.
- Samverkansavtal ska upprättas mellan polismyndighet och kommun som reglerar samverkan kring att förebygga och minimera risker vid våld i nära relationer.
- Personer som är dömda för våldsbrott ska genomgå evidensbaserad behandling.
- Personer som har våldproblem och inte är dömda ska kunna erbjudas och ha rätt till evidensbaserad behandling.
- Forskningen om våld och behandling ska stärkas.
- Föräldrautbildningen på föräldravårdscentralerna ska innehålla avsnitt om våld i nära relationer.
- Folkhälsomedel ska användas till förebyggande arbete mot våld i nära relationer.
- Förebyggande arbete om destruktiva relationer och mot våld i nära relationer ska införas i grundskolans läroplan.
- Inför en bostadsgaranti för våldsutsatta personer och deras barn.
- Jouråklagare inrättas som är specialutbildade på våld i nära relationer för att anmälan ska behandlas snabbt och korrekt.

Fakta

- I åldern 16-24 år är 27 procent av kvinnorna mycket eller ganska oroliga att utsättas för överfall /misshandel. Motsvarande siffra för männen är 9 procent.¹
- Av de som dömdes för brott mot person 2008 var 12 procent kvinnor och 88 procent män.¹
- 2009 anmäldes 29 282 fall av misshandel mot kvinnor 15 år eller äldre. I 73 procent av fallen är förövaren en bekant till kvinnan.²
- Varje år avlider i genomsnitt 30 kvinnor på grund av dödligt våld, av dessa dödas omkring 17 kvinnor av en man som de har eller haft en nära relation till.³
- Brottsförebyggande rådet uppskattar att vart femte fall av misshandel anmäls till polisen.²
- Socialstyrelsen har beräknat att mäns våld mot kvinnor i Sverige varje år kostar cirka 3 miljarder kronor för sjukvård, rättsväsende och socialtjänst. Till detta kommer uppemot 760 miljoner kronor för frånvaro från arbetet samt 690 miljoner kronor för överföringar i försäkringssystemet.³

Källa: 1 SCB, *På tal om kvinnor och män 2010*, 2. Brottsförebyggande Rådet, 3. Integrations- och jämställdhetsdepartementet *Mot våld och förtryck*

- Kommuner, landsting och regioner vilka uppburit kostnader i samband med våld i nära relationer ska gemensamt med brottsoffret driva krav om skadestånd.
- Samhällets ansvariga instanser som polis, socialtjänst samt hälso- och sjukvård ska samverka bättre och ha gemensamma utbildningar för att förebygga våld i nära relationer.
- Hotade och slagna personer måste bemötas med respekt och kompetens av både sjuk- och rättsvårdande myndigheter.
- Det ska finnas handlingsplaner i alla kommuner för aktivt ingripande vid våld i nära relationer samt att kommunen genom tillsyn säkerställer att den våldsutsatta personen får den hjälp den är berättigad till.
- Kommuner ska stödja och samverka med organisationer som arbetar för en tryggare tillvaro.
- Läkare utbildas i hur rättsintyg vid våld i nära relation ska utformas.
- Överträdelse av besöksförbud ska automatiskt leda till häktning eftersom det är återfall i brottslighet.
- Elektronisk övervakning, så kallad fotboja, ska användas vid besöksförbud.
- Stärkt sekretesskydd för personer med skyddad identitet.
- Inrätta ett nationellt stödcenter för personer med skyddad identitet.
- Tillse att personer med skyddad identitet kan garanteras sina demokratiska rättigheter utan att få vistelseorten röjd.
- Öka möjligheten till beslut om fingerade personuppgifter.
- Skärpt straffvärde för våld i nära relation.
- Skadestånd till brottsdrabbad ska betalas ut direkt från Brottsoffermyndigheten.
- Det ska göras en översyn och höjning av skadeståndsbeloppen.
- Personer som drabbats av hot och våld i nära relation ska erbjudas relevant stöd för att komma vidare i livet efter en traumatisk upplevelse samtidigt som åtgärder vidtas för en tryggare tillvaro.
- Enskilda samtal med information och frågor om fysiskt och psykiskt våld i nära relationer ska vara obligatoriskt för blivande föräldrar på Mödravårdscentralen, MVC, med uppföljning på Barnavårdscentralen, BVC.

3.2 Våldtäkter

”Det bör inte vara en förmildrande omständighet att offret är försvarslöst”

Ur Gunilla Andrés motion 1985/86:Ju612

Mål:

Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma möjlighet till kroppslig integritet. Det sexualiserade våldet ska upphöra.

Medel:

- Krav på samtycke införs i sexualbrottslagstiftningen.
- Det ska inte vara en förmildrande omständighet att kvinnan satt sig i vanmakt till exempel genom att bli berusad. Oavsett kvinnans tillstånd ska mannen dömas för våldtäkt.
- Skärpt straffvärde för våldtäkt.
- Synliggöra kopplingen mellan mäns våld mot kvinnor och våldtäkter.
- Synliggöra särskilda gruppers utsatthet, såsom underåriga, äldre samt kvinnor med fysisk och psykisk funktionsnedsättning.
- Krav på likvärdig utbildning för alla nämndemän rörande våld i nära relationer och sexualbrott.
- Brottet mindre grov våldtäkt (BrB 6:1 3 st) avskaffas.

Fakta

- 2009 anmäldes 5 937 fall av våldtäkt.
- 253 personer lagfördes 2009 för våldtäkt
- 80 procent av de misstänkta våldtäkterna begås inomhus.
- 17 procent av de som utsätts för sexualbrott anmäler händelsen.

Källa: Brottsförebyggande Rådet

3.3 Prostitution och trafficking

"...utan egenvärde bjuds kvinnor ut till hugade spekulanter. Vi är tillbaka till de värderingar som rådde på Jesu tid och som han motarbetade, kvinnan som jämställd med åsnan, kamelen och vattenbuffeln."

Ur Gunilla Andrés Riksdagsmotion 1986/87:Sf526 om Trafficking

Mål:

Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma möjlighet till kroppslig integritet och inte betraktas som handelsvaror.

Medel:

- Samordning av handläggning av misstänkta människohandelsbrott inom EU.
- Likvärdiga och kännbara straff inom EU.
- Stoppa människohandeln mellan världens länder genom internationella överenskommelser.
- Traffickingoffer ska automatiskt få uppehållstillstånd i Sverige samt erbjudas uppföljning, hjälp och stöd.
- Skärpt straffvärde för köp av sexuell tjänst.
- Sexköp ska inte ses som ett brott mot allmän ordning, prostituerade ska därmed ses som brottsoffer och kunna tilldömas skadestånd.
- 2-års regeln⁴ ska inte gälla för utländska kvinnor som kommer till Sverige för att gifta sig.
- Inga anonyma delgivningar ska tillåtas. Delgivningar ska skickas till folkbokföringsadressen.
- Forskning om prostitution och trafficking med särskilt fokus på brottsoffrens situation.
- Sverige ratificerar Europarådets konvention mot trafficking.
- Inför en nolltolerans mot trafficking och prostitution i hela Sverige.

Fakta

- 2009 anmäldes 31 fall av trafficking i Sverige.¹
- Enligt FN:s uppskattning säljs mer än 4 miljoner människor runt om i världen varje år för att exploateras på olika sätt.²
- Nära 500 000 kvinnor och barn traffickeras årligen till Europa.²
- Varje år beräknas trafficking generera mellan 7 och 12 miljarder dollar.³
- 2009 anmäldes 352 sexköpsbrott i Sverige. 107 personer lagfördes samma år för köp av sexuell tjänst.¹
- Enligt Socialstyrelsens kartläggning från 2007 arbetar cirka 300 personer i Sverige som prostituerade.

Källa: 1. Brottsförebyggande rådet,
2. <http://www.amnestyusa.org/violence-against-women/end-human-trafficking/trafficking-faq/page.do?id=1108432>
3. http://www.unifem.org/campaigns/vaw/faqs_figures.php?page=5

⁴ Om man kommer till Sverige för att leva tillsammans med någon beviljas man i regel uppehållstillstånd i två år. Om man fortfarande, när två år passerat, lever tillsammans med samma person får man permanent uppehållstillstånd. Upphör anknytningen under den tid som det tidsbegränsade uppehållstillståndet beviljats förlängs normalt inte uppehållstillståndet. Migrationsverket kan också när anknytningen upphör återkalla uppehållstillståndet.

3.4 Hedersrelaterat förtryck

”... vi vet att många av flickorna också tvingas gifta sig eller förlova sig när de fortfarande är barn. I många kulturer är dessutom förlovning lika bindande som ett bröllop och innefattar därför alla de hot och krav som ett giftermål senare gör.”

Ur Annika Qarllssons Riksdagsmotion 2008/09:Ju308 om Kriminalisering av tvångsäktenskap

Mål:

Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma möjligheter till makt och inflytande över sitt eget liv.

Medel:

- Inrätta ”Hedershus”⁵ som samlar polis, socialtjänst och forskning.
- Tvångsäktenskap ska kriminaliseras.
- Socialtjänstlagen och annan lagstiftning anpassas så att den inte underbygger hedersproblematiken.
- Unga kvinnor som söker sig till sjukvården på grund av hedersrelaterat förtryck ska bemötas med respekt och av kunnig personal och erbjudas adekvat vård.
- Socialstyrelsen ska ta fram riktlinjer för hur man ska bemöta flickor och pojkar med hedersrelaterad problematik som vänder sig till socialtjänsten och vården.
- Personer utsatta för hedersbrott och våld i nära relationer med skyddad identitet ska få permanent skydd.
- Polis, rättsväsende, socialtjänst och skola ska ha kunskap om hedersrelaterad problematik.
- Ingen ska undantas skolplikten.
- Bekämpa hedersvåldet genom diskussion för attitydförändring till exempel enligt modellen Sharaf Hjältar/Hjältinnor.
- Hederstänkande får inte stå i vägen för alla elevers rätt till kunskap, oberoende av kön, etnicitet etcetera.

Fakta

- Varje år mördas enligt FN:s siffror minst 5 000 flickor och kvinnor runt om i världen av hedersskäl.¹
- 59 procent av flickor med utlandsfödda föräldrar svarar att de inte får ha någon pojkvän.²
- 27 procent av de utlandsfödda flickorna svarar att de inte får delta i ett eller flera skolämnen (religionsundervisning, musik och sexualundervisning).²
- 45 procent av flickor med utlandsfödda föräldrar instämmer med att föräldrarnas åsikt är att de måste vara oskuld när de gifter sig.³

Källa: 1. UNFPA, 2. Sara Högdin, *Utbildning på (o)lika villkor*, 3. Mariet Ghadimi, *Om kravet på oskuld*

⁵”Hedershus” är en plats där personer som lever under förtryck kan få hjälp.

Verksamheterna i Hedershuset delas in i tre områden:

1. *Operativ verksamhet.* Här samverkar socialsekreterare, poliser, skolpersonal, skolhälsovård, sjukvårdspersonal etc. under ett tak. De utsatta individerna kan vända sig till Hedershuset och få all hjälp på ett och samma ställe.
2. *Specialistenhet.* Här samverkar polis, socialtjänst, frivilligorganisationer och andra aktörer för att tillgodose den enskilda individens särskilda behov. Polis och socialtjänst från Hedershuset har rätt att gå in i och leda utredningar på lokal nivå när så är relevant. Lokal polis och socialtjänst ska kontakta Hedershuset när hedersproblematik och -brott misstänks. Specialistenheten ska utveckla och praktisera metoder för att medla i hederskonflikter.
3. *Utbildning och forskning.* Hedershuset ska, tillsammans med andra aktörer, kartlägga, utbilda och forska kring hedersproblematiken.

Läs mer om Hedershus i riksdagsmotion 2008/09:So488

4 Utbildning

4.1 Genusperspektiv i skolan

"... här behövs vidsynthet, människokunskap och sakkunskap. Kvinnorna kan aldrig få en plats i det medborgerliga livet som de bör ha utan denna kunskap. Det räcker inte med god vilja och fromma önskningar."

Maj Larsson, 1973

Mål:

Förskolan och skolan ska ge flickor och pojkar samma möjligheter att förvärva kunskap samt att förverkliga sig själva.

Medel:

- Medveten pedagogik ska användas i förskolan, grundskolan och på gymnasiet för att bryta könsnormer.
- Läroplanen och kursplaner ska genomsyras av ett genusperspektiv.
- Det genomförs tillsyn av att skolan lever upp till läroplanernas skrivningar om jämställdhet.
- Undervisningsmaterial i skolan ska vara granskat ur ett genusperspektiv.
- Läromedel ska kvalitetssäkras så att det skildrar både kvinnors och mäns historia.
- Grundskolan ska säkerställa att barnens yrkeslivskontakter inte är styrda av rådande könsnormer.
- Alla yrkesgrupper i skolan ska ha och tillämpa ett genusperspektiv.
- Kunskaper om genus och om frågor rörande barns och ungdomars utveckling och grundläggande behov behöver stärkas i lärarutbildningen och rektorsutbildningen och även i fortbildningen för lärare, skolledare och annan personal i skolan.
- Stärka elevhälsovården i skollagen med inriktningen att med de kompetenser som behövs främja elevers psykiska och fysiska hälsa för att säkerställa elevers lärande.
- Öka forskningen om, och i så fall hur, elever påverkas av att kvinnor och män finns i olika delar av skolverksamheten.
- Öka forskningen om huruvida elever blir bemötta olika utifrån kön i skolan och hur de i så fall påverkas.
- Verka för en jämn könsfördelning bland alla yrkeskategorier i skolan.
- Öka kunskapen om Intersexuella.
- Jämställdhetsarbetet i skolan bör bedrivas enligt principen om jämställdhetsintegrering.
- Den nuvarande regleringen av åtgärder och förbud mot diskriminering i skolan flyttas från diskrimineringslagen till skollagen.

Fakta

- Flickors genomsnittliga meritvärde efter fullgjord gymnasieutbildning var 2008/09 14,7 medan pojkars var 13,4.
- 78 procent av alla flickor och 74 procent av alla pojkar som började gymnasieskolan hösten 2005 har fullföljt utbildningen.
- Endast en fjärdedel av alla gymnasieprogram har en jämn könsfördelning, dvs en könsfördelning där andelen män respektive kvinnor ligger i intervallet 40 till 60 procent.
- I fyra granskade läroböcker i historia namnges sammanlagt 62 kvinnor och 930 män.
- Forskning visar att pojkar i förskola, skola och fritidsverksamhet får och tar mer av pedagogernas uppmärksamhet än flickorna.
- Flickor känner sig mer utsatta än pojkar för i stort sett alla former av kränkningar grund- och gymnasieskolan.

Källa: SCB, *På tal om kvinnor och män 2010*,
www.jamstalldhetiskolan.se

- Ta fram stödmaterial som baserat på evidens behandlar arbetssätt som skolorna kan tillämpa föra att förbättra undervisningen i läsning och skrivning, för flickor och pojkar.
- Med ett genusperspektiv utreda och analysera orsakerna, omfattningen, inriktningen och könsfördelningen när det gäller samtliga former av särskilt stöd som ges till elever i grundskolan.
- Jämställdhet ska genomsyra hela rektorsutbildningen.
- Att det görs kunskapssammanställningar och utvärderingar avseende metoder och arbetssätt som bidrar till att motverka traditionella könsmönster i skolan och i undervisningen som kommer rektorer och lärare till del.

4.2 Ung företagsamhet

Mål:

Skolan ska ge flickor och pojkar samma möjligheter att utveckla sitt entreprenörskap.

Medel:

- Utbildning kring företagande och entreprenörskap ska påbörjas redan i grundskolan och ingå i samtliga gymnasieprogram.
- Entreprenöriellt lärande ska genomsyra alla skolformer.
- Utbildningen kring företagande och entreprenörskap ska präglas av ett genusperspektiv.
- Fler och mer praktiska utbildningsformer såsom gesällutbildning.
- Gymnasieskolan ska inrymma program som utbildar till och höjer yrkeskunskapen inom sektorn hushållsnära tjänster.
- Skolan ska lyfta fram kvinnor som är innovatörer, uppfinnare och företagare.
- Entreprenörskap ska vara en del i förskolläro- och lärutbildningen.

Fakta

- 2009 var 34 procent av nyföretagarna kvinnor.
- 30 procent av svenska företagarkvinnor är yngre än 40 år jämfört med 37 procent inom EU 27.
- Med nuvarande ökningstakt kommer varannan nyföretagare att vara kvinna år 2023.

Källa: SCB, Tillväxtverket, Företagarna

4.3 Högre utbildning

"...bereda hemkvinnan ökad glädje av sitt arbete genom det att sammanföra henne med kamrater och genom upplysningskurser, studieresor, litteratur och på annat sätt öka hennes kunskaper om, vad som rör sig i tiden."

Ur SLKF:s första program från 1932

Mål:

Kvinnor och män ska ges samma möjligheter till karriär inom den akademiska sfären. Kunskap om genus och makt ska förändra samhällets maktbalans.

Medel:

- Utbildning ska löna sig för alla. Utbildningspremien för kvinnodominerade yrken måste öka.
- Mer entreprenörstänkande inom de utbildningsområden som traditionellt har en hög andel kvinnor som till exempel vård och omsorg, undervisning, kultur och turism.
- Alla utbildningar ska genomsyras av ett genusperspektiv.
- De lärosäten som inte genomsyras av ett genusperspektiv ska förlora examinationsrätten.
- Stöd till nätverksbyggande för kvinnor som forskar eller forskar-studerar, speciellt inom mansdominerade områden.
- Kriterierna för vad som krävs för att bli professor ses över ur ett genusperspektiv.
- Yrkeshögskolan ska innehålla utbildningar som riktar sig till personer som vill starta företag inom hushållsnära tjänster.
- Utformningen av vuxenutbildningar och arbetsmarknads-satsningar ska genomsyras av ett tydligt genusperspektiv.
- Stringent uppföljningen av rekryteringsmålen avseende professorer.
- Inför en jämställdhetsbonus som fördelas till lärosäten där jämställdheten efter utvärdering bedömts vara påtagligt god respektive påtagligt ha förbättrats.
- Jämställd ska vara ett kriterie i det nya kvalitetsutvärderingssystemet.
- Examensbeskrivningarna i högskoleförordningen ses över ur ett jämställdhetsperspektiv.
- I instruktionerna för de forskningsfinansierande myndigheterna ska krav på att beakta jämställdhet vara tydliga.
- Se över processen för fördelning av medel för excellenssatsningar och motsvarande ur ett jämställdhetsperspektiv.

Fakta

- Av de som studerar vid högskolor läsåret 2008/09 var 61 procent kvinnor.
- 65 procent av de examinerade från högskolor och universitet 2008/09 var kvinnor. Av de som tog doktorsexamen är 47 procent kvinnor och av de som tog Licentiatexamen är 40 procent kvinnor.
- 19 procent av professorerna vid högskolor och universitet är kvinnor.
- Det lönar sig sämre för kvinnor att utbilda sig än vad det gör för män, ändå utbildar sig kvinnor i större utsträckning än män.

Källa: SCB, På tal om kvinnor och män 2010

4.4 Integration

”Låt oss göra Sverige till ett nytt nybyggerland. Ett land dit man kan komma för att bidra till att bygga framtidens Sverige! Ett land som står med öppna armar och som är beredda på alla sätt och vis anstränga sig för att verkligen få all den kompetens och kunskap som finns i att kvinnor och män från andra delar av världen kommer hit.”

Maud Olofsson vid Centerpartiets kommundagar 2011

Mål:

Kvinnor och män har samma möjligheter till makt och inflytande i samhället och som individer.

Medel:

- En personlig SFI-peng som användaren kan styra till exempel genom val av aktör.
- Introduktionen och SFI ska genomsyras av ett genusperspektiv.
- Utbildningen för nyanlända ska, både tidsmässigt och ekonomiskt, gå att kombinera med ett arbetsliv eller eget företagande. Utbildningen ska inte innebära en förlorad eller sänkt a-kassa.
- SFI-undervisning ska berättiga till barnomsorg.
- Valideringsverktygen ska ha ett genusperspektiv.
- Utöka insatserna för att tillvarata entreprenörskap bland kvinnor med utländsk bakgrund.

Fakta

- Av kursdeltagarna i SFI läsåret 2008/09 var 57 procent kvinnor¹
- Det finns stora skillnader mellan hur män och kvinnor behandlas i introduktionen när de kommer till Sverige. Män ges en bättre och mer omfattande introduktion än kvinnor i termer av snabbare start på svensk-undervisningen, fler veckotimmar i introduktionen, mer kontakter med arbetsmarknaden etc²

Källa: 1 www.skolverket.se 2 Ds 2007:4, Fler i arbete, Integrationsverket, 2007:05, Ett förlorat år: En studie och analys av insatser och resultat under introduktionens första månader

5 Hälsa

5.1 Samhället

Förbundet behöver inte leta med ljus och lykta efter arbetsuppgifter, allra minst när det gäller att verka för sociala åtgärder till beredande av en bättre och i mera samklang med nutida förhållanden stående livsföring för Sveriges tusentals fattiga bonde- småbrukare- lant- och skogsarbetarhustrur /.../ Redan för ett par år sedan alltså i organisationens barndomsstadium, höjdes av SLKF fältropet 'semester åt landsbygdens husmödrar'"

Maj Larsson, 1937

Mål:

Jämställdhet ska ses som en förutsättning för folkhälsa.

Medel:

- Inför politiska beslut som kan påverka hälsan ska det göras hälsokonsekvensbedömningar, HKB, utifrån ett genusperspektiv.
- All vårdstatistik ska vara könsuppdelad.
- Intersexuella personer ska ha möjlighet att välja ett personnummer som representerar deras kön.
- De öppna jämförelserna ska ligga till grund för att ge kvinnor och män, flickor och pojkar vård, läkemedel och rehabilitering på lika villkor.
- Ansvaret för hemsjukvården ska överföras till kommunerna.
- Inför vårdlotsar.
- Läkemedelsförskrivning ska följa legitimation, inte anställning.
- Förutsättningar för god hälsa grundläggs under barndomen.
- Satsa mer på förebyggande och hälsofrämjande arbete genom att förändra normer och värderingar.
- Sund kost är en förutsättning för god hälsa.

5.2 Psykisk hälsa

Mål:

Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma möjligheter, kunskaper och resurser för ett liv i hälsa.

Medel:

- Satsa mer på förebyggande och hälsofrämjande arbete genom att förändra normer och värderingar som idag påverkar främst unga kvinnors psykiska hälsa.
- Öka kunskapen och informationen om orsaker till psykisk ohälsa, samt hur den kan motverkas.
- Öka kunskapen kring ätstörning och självskadebeteende samt förbättra tillgängligheten till olika vård- och behandlingsformer.

Fakta

Öppna jämförelser belyser resultaten i kommunernas och landstingens verksamhet. Områden som hittills jämförts är hälso- och sjukvården, trygghet och säkerhet, grundskolan, gymnasieskolan och äldreomsorgen. Använd gärna jämförelserna vilka innefattar ett könsperspektiv.

Fakta

- 27 procent av kvinnor mellan 16-84 år och 15 procent av män mellan 16-84 år har upplevt nedsatt psykiskt välbefinnande.
- 15 procent av kvinnor mellan 16-84 år och 10 procent av män mellan 16-84 år har en eller flera gånger haft självmordstankar.
- Likartade besvär uppfattas som mera organiska hos män och mera psykosomatiska hos kvinnor, vilket bland annat medför att det förskrivs mer psykofarmaka till kvinnor än till män.
- Män får färre psykosociala diagnoser, mindre psykofarmaka men fler prover och undersökningar än kvinnor. Kvinnor får färre prover men mer psykofarmaka.

Källa: SCB, På tal om kvinnor och män 2010. SCB (ULF), (O)jämställdhet i hälsa och vård – en genusmedicinsk kunskapsöversikt (2007)

- Inför specialiserade vårdinstanser för behandling av självskadebeteende.
- Inför en vårdgaranti till mottagning inom psykiatrin på 14 dagar. En behandlingsgaranti ska också utvecklas.
- Akutmottagning inom psykiatrin ska vara tillgänglig samma dag.
- Öka valfriheten till alternativa evidensbaserade behandlingsmetoder inom psykisk ohälsa och sjukdom.
- Psykisk ohälsa hos män ska diagnostiseras och behandlas i högre utsträckning.
- Flickor och pojkar som drabbas av psykisk ohälsa ska få evidensbaserad behandling snabbt.

5.3 Forskning

Mål:

Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma möjligheter, kunskaper och resurser för ett liv i hälsa.

Medel:

- De som bereder och beslutar om fördelning av forskningsanslag ska ha kunskap om genus och makt samt tillämpa ett genusperspektiv.
- Fler kvinnor rekryteras till forskarbanan.
- Nya läkemedel ska utprovas på kvinnor i lika stor utsträckning som på män för att godkännas. Vid dosering ska hänsyn tas till kön, ålder och vikt.
- Forskning ska göras på både kvinnor och män.
- Behandling av kvinnor ska bygga på forskning på kvinnor.
- Forskning på sjukdomar som främst drabbar kvinnor och hur de yttrar sig.
- Öka forskningen kring psykisk ohälsa bland kvinnor samt dess följder och behandling ur ett socialt, medicinskt och ekonomiskt perspektiv.
- Öka forskningen kring äldre kvinnors behov av behandlingar, mediciner och rehabilitering.
- Öka forskning, kunskap och information kring GMO:s, Genmodifierade Organisms, påverkan på människors hälsa.
- Forskning som bedrivs av SHI, Statens Folkhälsoinstitut, ska ske i större samverkan med skolforskning och fokusera på förebyggande insatser.
- Reproduktiv hälsa ska säkerställas
- Forskning kring reproduktiv hälsa med genusperspektiv ska utvecklas.

Fakta

- I Sverige är de som avlider som en följd av hjärtkärlsjukdomar till 51 procent kvinnor.
- Av de ingrepp som görs till följd av en hjärtkärl diagnos görs 30 procent av ingreppen på kvinnor.
- Av de personer som opereras som en följd av en hjärtkärl diagnos är 32 procent kvinnor.
- Kvinnor får i genomsnitt vänta sju minuter längre på ambulans än vad män får.

Källa: Socialstyrelsen; patientregistret och dödsorsaksregistret, SKL

5.4 Personalen inom vården

Mål:

Kvinnor och män ska ha samma möjligheter att ge och få omsorg.

Medel:

- All vårdutbildning ska genomsyras av ett genusperspektiv både vad gäller vård, bemötande och arbetsförhållanden.
- Säkerställa jämställd/jämlik kompetensutveckling för personal inom vård och omsorg.
- Personalansvar inom vård och omsorg ska följa SKLs rekommendationer.
- Arbetsplatserna och arbetsvillkoren inom vård och omsorg bör utvecklas så att de attraherar unga män och kvinnor.
- Det är viktigt att vården tar tillvara utländsk vårdpersonals unika kompetens (i t.ex. kunskap om akupunktur, erfarenheter från epidemier, TBC, krigskirurgi mm)

Fakta

- 2009 var 69 procent av företagarna inom vård och omsorg kvinnor.
- Läsåret 2008/09 var knappt 90 procent av de som examinerades på grundnivå och avancerad nivå i högskolan inom vård och omsorg kvinnor.

Källa: SCB, På tal om kvinnor och män 2010

5.5 Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)

Mål:

Kvinnor och män ska ha samma ansvar för sexuell och reproduktiv hälsa.

Medel:

- För ungdomar upp till 18 ska preventivmedel vara kraftigt subventionerade och kondomer gratis i landets alla landsting och regioner.
- Kvinnor och flickor som nekas abort i sitt hemland ska få göra abort i Sverige på samma villkor som svenska kvinnor.
- Intensifiera arbetet med att minska sexuellt överförbara sjukdomar (STI), framförallt Klamydia, genom till exempel Internetbaserade verktyg.
- Den obligatoriska sex- och samlevnadsundervisningen ska genomsyras av ett genusperspektiv.
- Sex- och samlevnadsundervisningen i skolan ska ges av utbildad personal.
- Öka samarbetet samt lyfta ungdomsmottagningars möjligheter i samverkan med skolorna i samlevnadsfrågor
- Granskning ska genomföras av kvaliteten i skolornas undervisning i sex- och samlevnad.
- Ökad forskning på orsaken till kvinnors frigiditet.
- Socialstyrelsens statistik kompletteras med uppgifter om hur många barn som föds per man.
- Se över lagstiftningen kring surrogatmödraskap med syftet att minska risker med att fattiga kvinnor i fattiga länder utnyttjas.
- Öka informationen i skolan om alternativa mensskydd.
- Öka forskningen om kvinnosjukdomar som Endometriosis och Polycystiskt ovariesyndrom, PCOS.

Fakta

- 2009 anmäldes 37 791 fall av klamydiainfektion till Smittskyddsinstitutet.
- Av dem som blev smittade av klamydia 2009 var 57 procent kvinnor.
- www.klamydia.se är ett Internetbaserat verktyg med syfte att motverka spridningen av Klamydia.

Källa: Smittskyddsinstitutet

6 Internationell solidaritet

6.1 Bistånd

”Centerkvinnorna med bakgrund och förankring i det gamla bondesamhället, kunskaper och erfarenheter från folkrörelsearbete har mer än de flesta mötts med tilltro och respekt i u-länder”

Karin Söder

Mål:

Kvinnors och flickors underordnade situation i världen ska brytas.

Medel:

- Biståndet särskilt satsas på kvinnor och flickor då deras situation i världen är extra utsatt.
- Biståndsmedel fokuseras på att ge kvinnor redskap för att själva kunna förbättra sin egen och familjens ekonomi genom t.ex. förbättrad vatten- och bränsleförsörjning, mikrolån, tillgång till mobiltelefon och internet, utbildning samt att hjälpa dem att bygga egna nätverk.
- Särskilda insatser för att stärka kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter samt kunskapen om densamma genomförs.
- Minst hälften av biståndet till SRHR skall riktas till insatser mot sexuellt överförbara sjukdomar som särskilt drabbar kvinnor, till exempel HPV-viruset som kan leda till livmoderhalscancer eller HIV.
- Minst tio procent av det totala biståndet ska gå till SRHR.
- Budgetbistånd som ges direkt till regeringar skall innehålla krav på nationella handlingsplaner för att motverka FGM, Female genital mutilation (omskärelse) och HTP, Harmful Traditional Practices.

Fakta

- Varje år blir 175 miljoner kvinnor gravida. Av dessa är 80 miljoner oönskade graviditeter. Detta resulterar i sin tur i 50 miljoner aborter, av vilka 20 miljoner är riskfyllda.

Källa: www.rfsu.se/upload/PDF-internationella/Faktablad5-globalsexualpolitik.pdf

6.2 Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)

”Glöm inte kvinnorna i u-länderna! Kvinnornas frigörelse där kommer att få stor betydelse för utvecklingen, men bör kompletteras med upplysning i näringsfrågor, födelsekontroll osv.”

Ur Budkavle till Sveriges kvinnor, nr 8, 1966

Mål:

Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma möjligheter, kunskaper och resurser för ett liv i hälsa.

Medel:

- Preventivmedel ska vara tillgängliga i alla världens länder.
- Fria och säkra aborter ska vara en mänsklig rättighet.
- Säker mödravård ska finnas tillgänglig för alla kvinnor.
- Sverige jobbar aktivt för att kvinnlig omskärelse motarbetas effektivt och förbjuds i hela världen.
- Situationsanpassad sexualupplysning med ”peer educators”⁶ som finns och verkar där behoven finns.
- Stoppa smittspridning av HIV/AIDS genom utbildning riktad direkt till männen för att öka deras ansvarstagande.
- Uppmärksamma andra sexuellt överförbara sjukdomar såsom HPV-viruset vilket kan leda till livmoderhalscancer.
- Sveriges regering ska skyndsamt arbeta för att FNs femte utvecklingsmål prioriteras.

6.3 Makt och rättigheter

”Vi behöver Centerkvinnornas hjälp. Vi har aldrig röstat någon gång, än mindre genomfört en valkampanj.”

Niilo Tapopi, SWAPO, Namibia, 1988

Mål:

Kvinnor och män, flickor och pojkar, i världen ska ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom livets alla områden.

Medel:

- All världens kvinnor ska ha rätt att äga, arva, köpa mark och förvärvsarbeta för sin försörjning.
- Kvinnors och flickors rättigheter ska aldrig åsidosättas i kulturens och religionens namn.
- Sverige ska i sina internationella kontakter stärka kvinnors entreprenörskap.
- Alla flickor och kvinnor i världen ska ha rätt att lära sig läsa, skriva och räkna.

⁶ Ungdomar som undervisar ungdomar och finns på plats där ungdomarna finns.

Fakta

- Varje minut dör en kvinna på grund av komplikationer i samband med sin graviditet eller förlossning.
- Varje år avlider 529 000 kvinnor till följd av komplikationer vid graviditet. 99 procent av dödsfallen sker i utvecklingsländerna.
- 68 000 kvinnor dör årligen på grund av osäkert utförda aborter.

Källa: www.unfpa.org/swp/2005/english/ch1/index.htm
www.who.int/reproductive-health/publications/unsafeabortion_2000/estimates.pdf

Fakta

- 600 miljoner kvinnor är analfabeter i världen jämfört med 320 miljoner män.¹
- Endast 18 nationella parlament i världen har över 30 procent kvinnlig representation.²

Källa:
1. www.unfpa.org/intercenter/reprints/sustainable.htm
2. Bergqvist, Adman & Jungar: "Kön och politik"

- Samtliga parlament i världen ska ha en kvinnorepresentation på 50 procent för demokrati på lika villkor.
- Sveriges regering ska vidta åtgärder med anledning av FN:s kvinnokommittés granskning.
- Sveriges regering ska verka för att kvinnors ekonomiska villkor i världen uppmärksammas mer i internationella sammanhang.

6.4 Konflikter

"Vi såg de oändliga behoven i världen av mat, bostäder och utbildning. Vi såg också hur det som prioriterades var forskning och utveckling av ständigt nya vapensystem."

Gunnel Jonäng, *Världen angår oss*, 1993

Mål:

Kvinnor och män, flickor och pojkar, i hela världen ska ha möjligheter till ett liv i fred och frihet.

Medel:

- Det internationella samfundet ska uppmärksamma och ta speciell hänsyn till kvinnors och flickors speciellt utsatta situation under krig.
- Sverige ska aktivt arbeta för att fler länder ska inrätta handlingsplaner för FN:s resolution 1325 som lyfter fram kvinnors roll och viktiga bidrag som aktörer för fred.
- Sverige strävar efter en jämn könsfördelning bland FN-personalen.
- Ge kvinnor en aktiv och beslutande roll i fredsförhandlingar och återuppbyggnadsarbetet efter en konflikt.
- Medel läggs på forskning och upplysning om fenomenet våldtäkt som vapen i krigssituationer.
- Våldtäkt som används systematiskt vid konflikter ska ses som krigshandling och gärningsmännen ska dömas av internationella domstolar, vilket innebär att straffrihet inte kan tillåtas.
- Krav på inrättning av en krigstribunal som särskilt uppmärksammar fall av våld mot kvinnor, våldtäkt i krigssituationer.
- Att FN:s resolution 1820 om sexuellt våld mot civila och våldtäkt som krigsbrott skärps samt att Sverige aktivt arbetar för att fler länder ska inrätta handlingsplaner för resolutionen.
- Samla ihop den svenska lagstiftningen under en anti-tortyrlagstiftning
- Kvinnor/flickor från konfliktområden ska erbjudas professionell hjälp och aktiviteter direkt vid ankomst till Sverige.

Fakta

- Över 50 procent av kvinnorna i Sierra Leone upplevde någon form av sexualiserat våld under kriget där 1991–2002.
- 250 000 - 500 000 kvinnor våldtogs under folkmordet i Rwanda 1994.
- Det begås uppskattningsvis 75 våldtäkter om dagen i Sydkivu i Demokratiska Republiken Kongo.
- Mellan 1996 och 2007 uppskattas en miljon kvinnor har våldtagits i Sydkivu i Demokratiska Republiken Kongo.

Källa: UNIFEM, *Women, War and Peace*, International Crises Group, Sveriges Radio

6.5 EU

Mål:

Kvinnor och män, flickor och pojkar, i EU ska ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom livets alla områden.

Medel:

- Möjlighet till fri abort för alla kvinnor och flickor i Europa.
- Abort ska vara en rättighet på EU-nivå. De länder som inte uppfyller kraven ska ställas inför författningsdomstol.
- Säkerställa att kvinnor och män får en rättvis utdelning från de offentliga budgetarna genom Gender Budgeting.
- Utbyggd barnomsorg i EU tillgänglig för alla.
- En miniminivå för föräldraförsäkring inrättas i EU - båda föräldrarna ska ha rätt till minst 3 månaders föräldraförsäkring.
- Kvinnors möjligheter för företagande prioriteras inom EU genom särskilda åtgärder och genusperspektiv inom de generella programmen.
- Kommissionens ledamöter och tjänstemän ska ha kunskap om makt och genus samt införa ett genusperspektiv i de beslut som fattas.
- Stärka jämställdhetsintegreringen inom EU:s alla instanser och politikområden.
- Maktpositioner inom EU ska vara jämnt fördelade mellan kvinnor och män.

Mål och medel beträffande Prostitution och trafficking kan du läsa om i kapitel 3.3

Fakta

- Det genoförs årligen över en halv miljon osäkra aborter i Europa.¹
- Kvinnor i EU tjänar i genomsnitt 17,5 % mindre än män.
- 21 procent av Europas kvinnor riskerar att bli fattiga efter 65 års ålder i relation till 16 procent av männen.
- 35 procent av ledamöterna i Europaparlamentet är kvinnor.
- 33 procent av kommissionärerna är kvinnor.
- 3 av de 27 regeringscheferna i EU är kvinnor.
- Den totala sysselsättningsgraden för kvinnor inom EU till uppgick 2009 till 58,6 procent. Den totala sysselsättningsgraden för män var 70,7 procent.
- 31,5 procent av de sysselsatta kvinnorna inom EU27 jobbade deltid 2009. Motsvarande siffra männen var 8,3 procent.²
- Andelen kvinnor inom EU som var egna företagare år 2005 uppgick till cirka 8,6 procent av det totala antalet sysselsatta kvinnor. Motsvarande siffra för männen var knappt 17 procent.²

Källa:

1. www.euro.who.int/document/ens/ens9.pdf

2. ITPS, *Kvinnors företagande – En statistisk översikt*
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=764&langId=en>

7 Infrastruktur

”Branschen är ung, men styrs ändå av traditionellt könstänkande. Så länge arbetet är på männens villkor så har kvinnorna svårt att komma in där också. Genderperspektivet har överhuvudtaget inte existerat i transportfrågorna”

Görel Thurdin

Mål:

I människors vardag ska infrastruktur skapa möjligheter att forma ett jämställt samhälle och ett självständigt liv.

Medel:

- Verka för att få en jämnare könsfördelning i styrelser och nämnder som beslutar om infrastrukturfrågor.
- Utbildning i genusfrågor för valberedningar och styrelser som beslutar om infrastrukturfrågor.
- Kollektivtrafiken ska utvecklas genom att planeras och utgå från både kvinnor och män i olika åldrars resmönster och behov.
- Uppmuntra att bilpoolföreningar med miljöbilar startas.
- Ökad satsning på trygga gång- och cykelvägar både på landsbygden och i tätorten.
- Inför tipstelefon för att identifiera otrygga miljöer.
- Kommunerna ska regelbundet genomföra trygghetsvandringar för att hitta och åtgärda otrygga miljöer.
- Införa så kallade NattStopp vilket innebär en möjlighet för en ensamåkande passagerare att ensam få stiga av mellan två ordinarie hållplatser, t ex vid en plats närmare hemmet eller där resenären känner en större trygghet.
- Regionala planer och prioriteringar av all sorts infrastruktur ska utgå ifrån kvinnor och män i olika åldrars behov, erfarenheter samt intressen.
- Verka för utbyggnad av verkligt snabbt bredband och möjlighet att behålla fast telefon över hela landet för att underlätta fast boende och företagande

Fakta

- 26 procent av kvinnorna och 7 procent av männen uppger att de känner sig otrygga ute sena kvällar.¹
- 70 procent av de privatägda bilarna i Sverige ägdes av män 2008.²
- 91 procent av män 18-84 år med körkort har tillgång till bil, mellan motsvarande siffra för kvinnor är 88 procent.³
- Män gör fler och längre resor per dag än kvinnor.⁴
- Män reser oftare med snabbare färdmedel, som bil och flyg, medan kvinnorna oftare cyklar, reser kollektivt eller går till fots.⁴
- Kvinnor gör fler kombinerade resor än män; de gör stopp på vägen för att handla, hämta barn och liknande.⁴
- Män reser mer arbetsrelaterat, kvinnor reser mer för service och inköp.⁴

Källa: 1 Brottsförebyggande rådet,

2 Vägtrafikregistret, 3 SIK; RES 2005-2006

4 Vägverket

Box 2200, 103 15 Stockholm • Besöksadress Stora Nygatan 4 • Tel 08-617 38 00 • Fax 08-617 38 10

Bankgiro 866-3148 • Plusgiro 27 34 73-9 • Organisationsnummer 802001-9736

centerkvinnorna@centerpartiet.se • www.centerkvinnorna.se